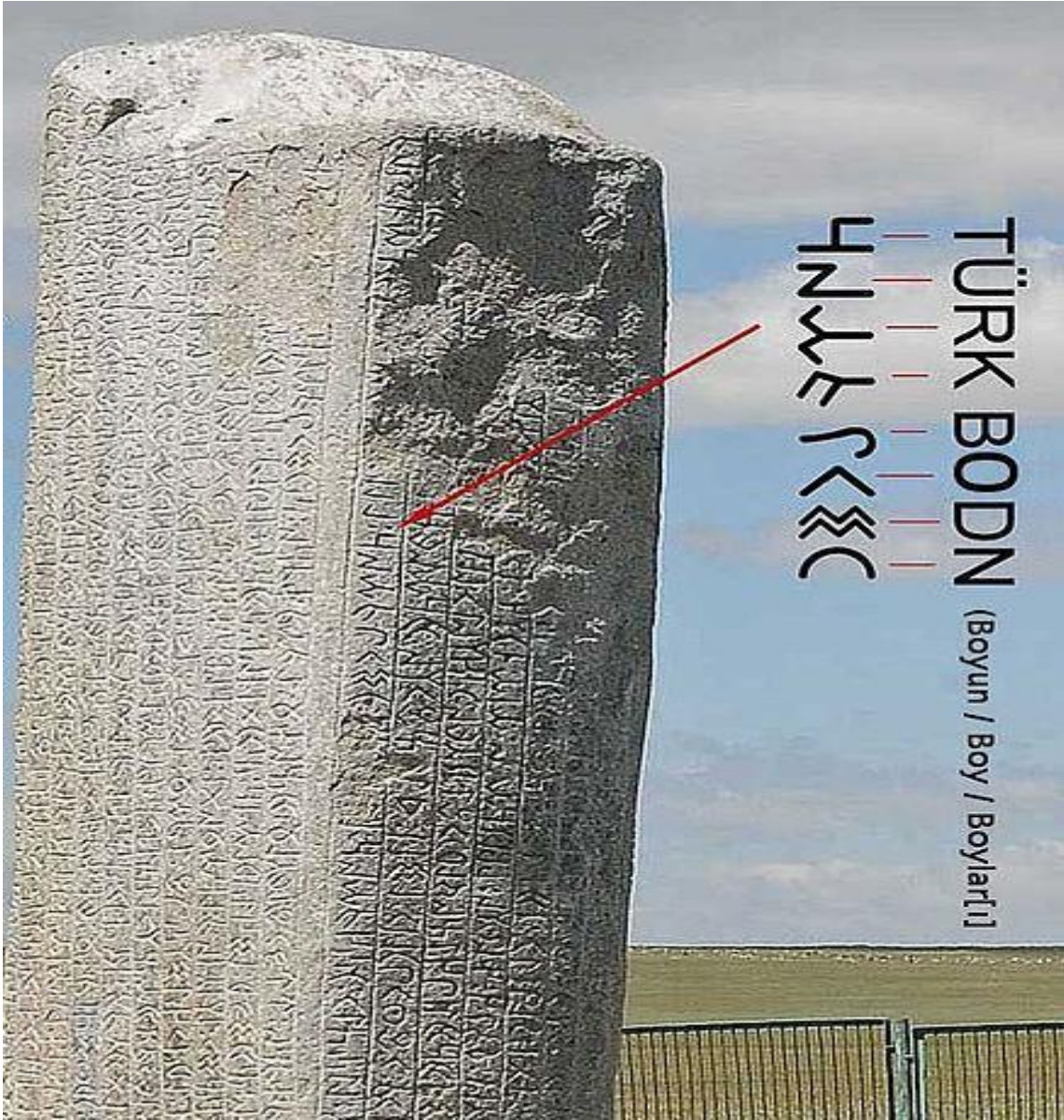

ORHUN YAZITLARI

Orhun Yazıtları, **Türk tarihinde** önemli bir yere sahip olan eserlerdir. **Göktürk Kağanlığı** döneminde yazılmış olan bu yazıtlar, **Orhun Nehri** yakınlarında bulunmuştur. Bu yazıtlar, **Türk tarihinin** en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir.

Kül Tigin Yazıtı

Kül Tigin Yazıtı, **Orhun Yazıtları'nın** birincisi ve **Kül Tigin Kağan** tarafından yaptırılmıştır. Yazıt, bugünkü **Moğolistan** sınırındaki **Selenge Irmağı'nın** batısındaki bir yerde bulunmuştur. Yazıtın bulunduğu bölge, **Göktürk Kağanlığı** döneminde çok önemli bir merkezdi. **Kül Tigin Yazıtı**, **3.5 metre** yüksekliğinde ve **2.5 metre** genişliğinde bir **granit** bloktur. Yazıt, **Göktürk alfabesi** ile yazılmıştır ve **Türk dilinin Orta Türkçe** dönemindeki örneklerinden biridir. Yazıtta, **Kül Tigin Kağan'ın** hayatı, hükümdarlığı ve savaşları anlatılmaktadır.

Yazıtın üst kısmında, **Kül Tigin'in** büyük dedesi **Bumin Kağan'ın** hayatı anlatılır. Aşağı kısımda ise **Kül Tigin'in** babası **İstemi Kağan'ın** hayatı anlatılır. Yazıtın orta kısmında, **Kül Tigin Kağan'ın** hayatı anlatılır. **Kül Tigin**, babasının ölümünden sonra kağan olmuş ve **Göktürk İmparatorluğu'nu** güçlendirmiştir. Yazıtta, **Kül Tigin'in** savaşları ve zaferleri de ayrıntılı bir şekilde anlatılır. Yazıtta, **Kül Tigin'in** babasına ve büyük dedesine saygı göstermesi,

Türk geleneğinde önemli bir yer tutar. Ayrıca, yazıtta **Türk toplumunun sosyal** ve **kültürel** yapısı hakkında da bilgi verilir. Örneğin, yazıtta, toplumun farklı kesimlerinde görev yapan **askerler**, **tüccarlar** ve **zanaatkarlar** gibi insanlardan bahsedilir. **Kül Tigin Yazıtı**, **Orhun Yazıtları'nın** en uzun yazıtıdır ve **Türk dili** ve **tarihi** açısından büyük önem taşır. Yazıtın bulunması, **Türk tarihinin** daha iyi anlaşılmasına ve **Türk dilinin** gelişimi hakkında daha fazla bilgi edinilmesine yardımcı olmuştur.

Bilge Kağan Yazıtı

Bilge Kağan Yazıtı, Orhun Yazıtları'nın en ünlüsüdür ve Göktürk Kağanlığı dönemindeki **Türk tarihinin** en önemli belgelerinden biridir. Yazıt, **Göktürk alfabesi** ile yazılmıştır ve **Bilge Kağan** tarafından yaptırılmıştır. Yazıt, bugünkü **Moğolistan'ın Bayan Ölgii** bölgesindeki **Orhun Nehri** yakınlarında bulunmuştur. **Bilge Kağan Yazıtı**, bir taş blok üzerine yazılmıştır ve toplam **68** satırdan oluşur. Yazıtta, **Bilge Kağan'ın hayatı, hükümdarlığı ve Göktürk İmparatorluğu'nun** güçlenmesi hakkında bilgiler yer almaktadır. Yazıt, **Bilge Kağan'ın** babası **İstemi Kağan'ın** ölümünden sonra tahta geçtiği dönemde yazılmıştır. Yazıtta, **Bilge Kağan'ın** hayatı ve hükümdarlığı hakkında ayrıntılı bilgiler verilir. **Bilge Kağan, güçlü bir lider** olarak tanımlanır ve **imparatorluğunun** güçlenmesi için önemli adımlar atmıştır. Yazıtta, **Bilge Kağan'ın savaşları ve zaferleri** de ayrıntılı bir şekilde anlatılır. **Bilge Kağan Yazıtı**, aynı zamanda **Türk toplumunun sosyal ve kültürel yapısı** hakkında da bilgiler verir. Örneğin, yazıtta, toplumun farklı kesimlerinde görev yapan **askerler, tüccarlar ve zanaatkarlar** gibi insanlardan bahsedilir. Yazıtta ayrıca, **Türk geleneğinde** önemli bir yere sahip olan **“Kut”** kavramı da açıklanır. **“Kut”**, doğal bir güç olarak kabul edilir ve liderin gücü ile birleştiğinde imparatorluğun güçlenmesine yardımcı olur.

Bilge Kağan Yazıtı'nın en ünlü bölümü, **Bilge Kağan'ın** söylediği **“Türk Töresi”** adlı şiiirdir. **Şiirde, Türk toplumunun** önemli değerleri ve **Türklerin tarih** boyunca kazandığı zaferler anlatılır. Bu bölüm, **Türk kültüründe** önemli bir yere sahiptir ve **Orhun Yazıtları'nın** en ünlü kısımlarından biridir. **Bilge Kağan Yazıtı, Türk dilinin Orta Türkçe** dönemindeki en önemli örneklerinden biridir ve **Türk tarihine** ışık tutan önemli bir belgedir.

Türk Oğuz Beyleri, işitin! Üstte gök çökmedikçe, altta yer denizi delinmedikçe ilini töreni kim bozabilir?

Bilge Tonyukuk Yazıtları

Tonyukuk Yazıtı, Orhun Yazıtları'nın diğerk önemli bir örneğidir ve **Göktürk Kağanlığı** dönemindeki **Türk tarihinin** en önemli belgelerinden biridir. Yazıt, **Göktürk alfabesi** ile yazılmıştır ve **Türk tarihinin** büyük kahramanlarından biri olan **Tonyukuk** tarafından yaptırılmıştır. Yazıt, bugünkü **Moğolistan'ın Bayan Ölgii** bölgesindeki **Orhun Nehri** yakınlarında bulunmuştur. **Tonyukuk Yazıtı**, bir **taş blok** üzerine yazılmıştır ve toplam **46** satırdan oluşur. Yazıtta, **Tonyukuk'un hayatı, hükümdarlığı** ve **Göktürk İmparatorluğu'nun** durumu hakkında bilgiler yer almaktadır. Yazıt, **Tonyukuk'un** oğlu tarafından yaptırılmıştır ve **Tonyukuk**, yazıtın yapımı sırasında ölmüştür.

Yazıtta, **Tonyukuk'un hayatı** ve **hükümdarlığı** hakkında ayrıntılı bilgiler verilir. **Tonyukuk**, **cesur bir lider** olarak tanımlanır ve **imparatorluğunun** güçlenmesi için önemli adımlar atmıştır. Yazıtta, **Tonyukuk'un savaşları** ve **zaferleri** de ayrıntılı bir şekilde anlatılır. **Tonyukuk Yazıtı**, aynı zamanda **Türk toplumunun** sosyal ve kültürel yapısı hakkında da bilgiler verir. Örneğin, yazıtta, toplumun farklı kesimlerinde görev yapan **askerler, tüccarlar** ve zanaatkarlar gibi insanlardan bahsedilir. Yazıtta ayrıca, Türk geleneğinde önemli bir yere sahip olan **“Kut”** kavramı da açıklanır. **“Kut”**, doğal bir güç olarak kabul edilir ve liderin gücü ile birleştiğinde imparatorluğun güçlenmesine yardımcı olur.

Orhun Yazıtları

𐰽𐰺𐰍𐰏 𐰇𐰏𐰍𐰏𐰏 𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏
𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰏𐰏𐰏

Tanrı dek Tanrıdan olmuş
Türk Bilge Kağan
Bu çağda (Kağan) oturdum
Sözümü tükenene (dek) işidin
öncelikle kardeşim, yegenim
oğlum, güneydeki soyum, boylarım,
güneydeki Şaypıt beğleri,
kuzeydeki Tarkat Buyruk beğleri
Otuz-Tatar, Dokuz-Oğuz beğleri,
boyları bu sözümü iyice işit
katıca dinle...
Üstte gök çökmese
altta yer delinmese,
Türk boyları ilini,
töreni kim bozup
yıkabilir ki?

Orhun Yazıtları, Bilge Tonyukuk, 1. Taş

